

Ақтөбе көпсалалы АГУ Тарлан колледжі

*ҚАЗАҚ ЖӘНЕ ОРЫС МАҚАЛ-МӘТЕЛДЕРІНІҢ
АҒЫЛШЫН ТІЛІНЕ АУДАРЫЛУ МӘСЕЛЕЛЕРІ*

Орындаған: Туракова Ж. Т

Қабылдаған: Тургаева Г. Б

Тобы: ПДДК-301

Ақтөбе – 2017ж

МАҚСАТЫ

Қазақ-ағылшын мақал-мәтелдерін салыстыра зерттей отырып, олардың мазмұн межесіндегі ұқсастықтары мен ұлттық сипатын ашу. Аталған тілдік бірліктердің семантикалық құрамындағы ортақ тұстары мен ерекшеліктерін және олардың себеп-салдарын айқындау. Сонымен бірге ММ-дердің тілдік табиғатын зерттеу негізінде олардың құрылымында ұлттық болмыс мазмұнын қалыптастыратын тетіктерді анықтау

МИНДЕТІ

Ағылшын тіліндегі мақал – мәтелдерді аудару тәсілдері, ерекшеліктері, қиындықтары мәселелерін анықтау, екі тілде салыстыра талдау жасау, мысалдар келтіре сөзімді дәйектеу.

ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСТАРЫНЫҢ ӘДІСТЕРІ МЕН НЫСАНЫ

- ✓ Сипаттама аудару арқылы;
- ✓ Талдау әдісі арқылы;
- ✓ Түсіндірме әдіс арқылы

- ✓ Ағылшын тілінен қазақ тіліне ММ-ді аудару;
- ✓ Қазақ тілінен ағылшын тіліне ММ-ді аудару;
- ✓ Екі тілдегі аударманы салыстыру

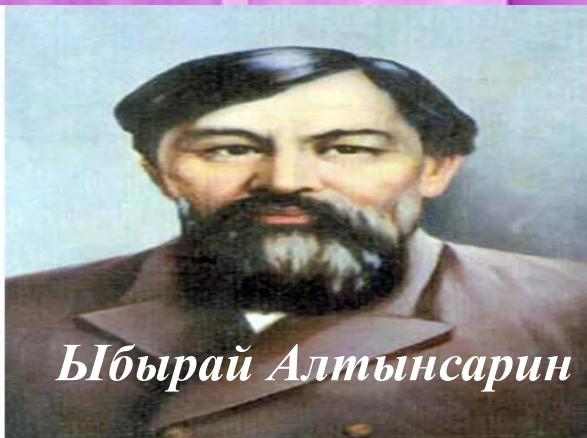
ЗЕРТТЕУ ЖҰМЫСЫНЫҢ ТЕОРИЯЛЫҚ ЖӘНЕ ПРАКТИКАЛЫҚ МАҢЫЗЫ

- ✓ Ағылшын және қазақ тілдеріндегі ММ-дің ғылыми-теориялық негіздерін нақтылай түсу;
- ✓ ММ-дің лингвомәдени негіздерін ашу;
- ✓ ММ-дің этнолингвистикалық ерекшеліктерін ескеру;

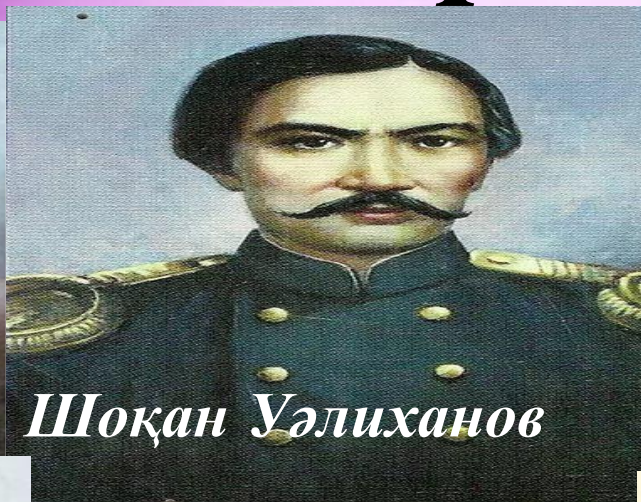
- ✓ ММ-ді аударудағы ғылыми-теориялық жағынан өз үлесін қосу;
- ✓ Көркем әдебиет шығармасынан ММ-ді аудару түрі;
- ✓ ММ-ді аударудағы практикалық жағынан өз үлесін қосу;

Ғалымдар

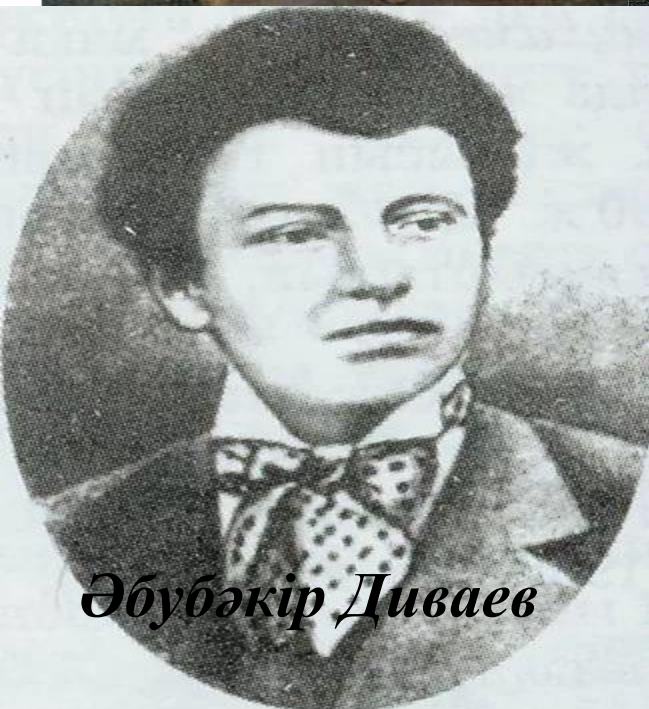
Ыбырай Алтынсарин

Шоқан Уәлиханов

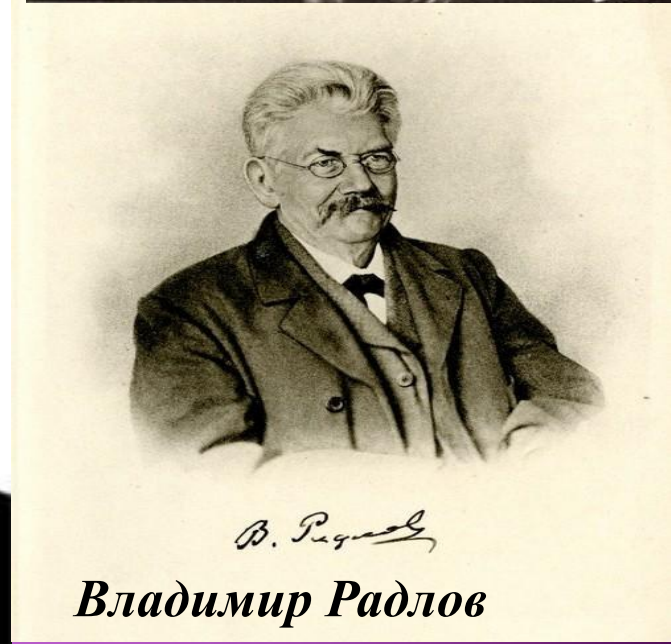
Мәлік Ғабдуллин

Әбубәкір Диваев

Николай Березин

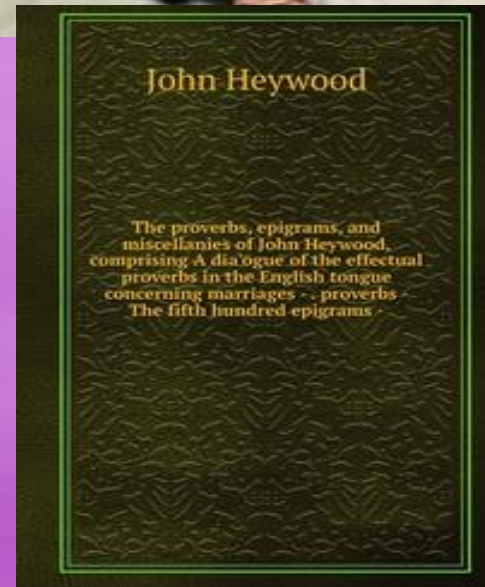
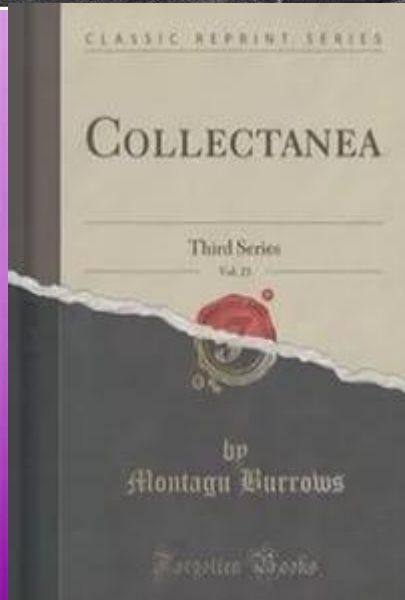
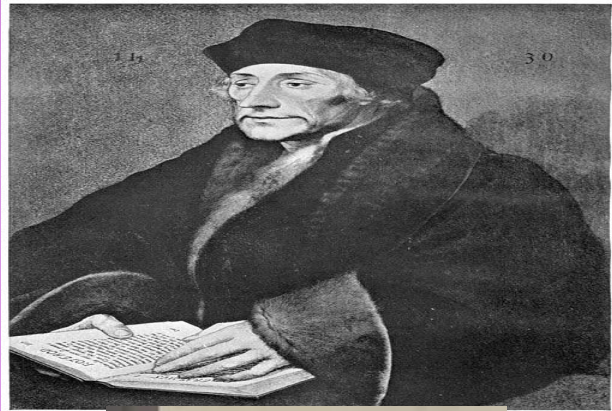

В. Радлов

Владимир Радлов

Ғалымдар

Дезидерий Эразмус

Джон Хейвуд

Ғалымдар

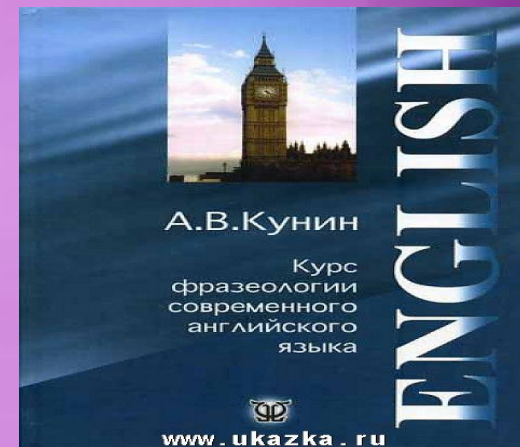
АНГЛИЙСКИЙ
ЯЗЫК
В ПОСЛОВИЦАХ
И ПОГОВОРКАХ

Составитель:
Л.И. Швыдкая
Переводчик:
Л.И. Швыдкая

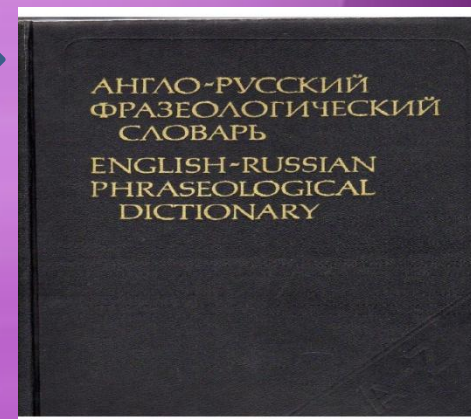
Москва, 1998

*Кунин Владимир
Владимирович*

*Швыдкая Любовь
Ивановна*

The customer is always right

Harry Gordon Selfridge

MAXIM

MAXIM

Miss Selfridge

There is a time of everything
Әр нәрсенің өз уақыты бар

Қазақша баламасы: Сабақты ине сәтімен.

Бұл ағылшын мақалы қасиетті кітап Інжілдің

*To everything there is a season, and a time to every
purpose under the heaven*

*Аспан астында әр нәрсенің, әр мақсаттың өз мерзімі
бар*

*Take care of pence and the pounds will take care
of themselves*

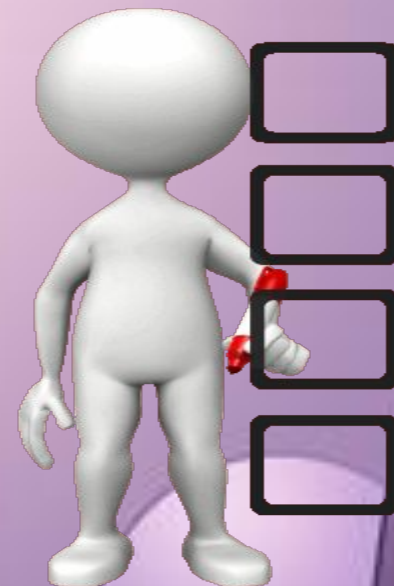
*Пәнсті үнемдеп ұстасаң, фунт өз-өзін
Үнемдейді*

*Қазақша баламасы: Теңге тиыннан өсер, Жылқы
құлыннан өсер; Береке бір тиыннан.*

Ағылшын және қазақ-орыс мақал – мәтелдерінің құрылымдық, мағыналық ерекшеліктері және оларды топтастыру

- Әріптік
- Монографиялық
- Тақырыптық
- Ұйытқы сөз арқылы
- Генетикалық
- Пермяков ұсынған

Қайдар
ұсынған

Паремнология

Мақал-мәтелдер мен әр алуан қанатты-нақыл сөздерді жан-жақты зерттеуге байланысты пайда болған тіл білімінің дербес те жаңа салаларының бірі. Көркем сөз тәсілдерінің ішіндегі қуаттысы мен құнарлысы болып саналатын мақал-мәтелдер тіл атаулының баршасына тән, өзіндік ерекшелігімен көзге түсетін универсалдық құбылыс.

Қазақ тіл білімінде барлық тілдердің екі түрлі қызметін атап көрсетеді:

Қоғам мүшелерінің өзара түсінуіне, пікір алмасуына қажетті қатынас құралы ретіндегі коммуникативтік қызметі

Өмір шындығын, барлық болмысты өзінде бейнелеп көрсету қызметі

Құрылымы жағынан қазақ және ағылшын тілдеріндегі мақал-мәтелдердің өзара ұқсастықтары жиі кездеседі:

1. Бұйрық райлы сөйлемдер:

1) Make hay while the sun shines-

Темірді қызғанда соқ.

2) Let sleeping dogs lie –

Жатқан жыланның құйрығын баспа.

3) Cut your coat according to your cloth –

Көрпеңе қарай көсіл

3. Шартты райлы сөйлем түрінде:

1) When cat is away, the mice will play-

құлан құдыққа құласа, құрбақа құлағында ойнар.

2) If it were not for hope, the heart will break-

Үмітсіз шайман.

2. Болымсыз түрдегі бұйрық рай, яғни тыйым салу:

1) Don't cross a bridge before you cote it-

Байыбына бармай бал ашна.

2) Don't hallo until you are out the wood -

Асатпай жатып, құлдық деме.

3) Don't look a gift horse in the mouth-

Алғанды білген-анайы, бергенді білген сыпайы

4. Болымсыз жай сөйлемдер түрінде:

1) All are not friends that speak us fair -

Жалған дос көзіңе мақтар, сырт айналып сойылын сатар.

2) All are not hunters that blow the horn -

Мылтық ұстағанның бәрі аңшы емес.

3) All are not thieves that dogs bark at -

Им үргеннің бәрі ұры емес.

Мақалдарда бір-біріне сай қарама-қайшы ұғымдар мен нәрселерді салыстырып, шендестіру арқылы ой-пікірді айқындау тәсілі басым болып келеді

<i>Ағылшын баламасы</i>	<i>Қазақша баламасы</i>
<i>"It is useful to lock the stable door, when the steed is stolen"</i>	<i>«Ақымақтың ақылы түстен кейін кіреді, ырысы кеткеннің, иті ұры кеткен соң үреді»</i>
<i>Business before pleasure</i>	<i>Еңбек түбі-бейнет, Бейнет түбі-зейнет.</i>
<i>East or West, home is best</i>	<i>Туған жердей жер болмас, Туған елдей ел болмас.</i>
<i>Great boast, small roast</i>	<i>Сөзге көп-іске жоқ.</i>
<i>No sweet with out some sweat</i>	<i>Жылай-жылай жер қазсаң, Күле-күле су ішерсің.</i>

Мақал-мәтелдерден біз белгілі бір халықтың этнос болмысын, оның рухани-заттық мәдениетін, дүниетанымын, салт-дәстүр, әдет-ғұрып, наным-сенімін, т.б. туралы бай информация табамыз.

Қазақ мақал-мәтелдері мал шаруашылығына, саятшылық-құс баптауға, кей кездері егіншілікке байланысты болса, ағылшын тіліндегі мақал-мәтелдерінің көпшілігі бағбаншылық саласын қамтиды.

Мысалы

<i>Ағылшын</i>	<i>Мағынасы</i>	<i>Қазақша баламасы</i>
<i>The rotten apple injures its nature</i>	<i>Шірік алма табиғатын бұзады</i>	<i>Бір құмалақ бір қарын майды шірітеді</i>
<i>Acorns were good till bread was founded</i>	<i>Адамның тоғышарлығына байланысты</i>	<i>Тойғанда тоқтының еті топырақ татиды. Қарын тойса, қарта әлем сасиды.</i>

Қай халық болмасын, билік пен байлыққа сүйенген абырой-атақты мысқылдап отырған. Ағылшын тілінде бұл қаһарлы Цезарьдың атымен байланыстырылса, қазақ әдебиетінде бай-болыстарды мысалға келтірген – ді.

Caesar's wife is above suspicion	Цезардың әйелі күдіктен жоғары	Аузы қисық болса да, бай баласы сөйлесін.
--	--------------------------------------	--

Әр халықтың тәлім-тәрбиеге
байланысты мақал-мәтелдері сол
халықтың менталитетінен хабар береді.

Ағылшын	Мағынасы	Қазақша баламасы
Leopard can not change his spots	Жолбарыс өз дақтарын өзгерте алмайды.	Сүтпен сіңген мінез, сүйекпен кетеді не Қара киізді қанша жусаң да ағармайды
As hungry wolf	Аш қасқыр	Аштық ас талғатпайды

Қорытынды

Қазақ және ағылшын тілдеріндегі мақал-мәтелдердің лингвистикалық және этнолингвистикалық сипаты" деп аталған тарауында мақал мен мәтелге анықтама беріліп, өзара ортақ тұстары және айырмашылықтары айқындалды.

Сондай-ақ, зерттеу нысаны болып отырған тұрақта тұлғалардың коммуникативтік, кумулятивтік қызметіне, әлеуметтік мәні мен қайнар көздеріне сипаттама берілді. Қазақ және ағылшын тілдері бойынша мақал-мәтелдерді зерттеуге арналған ғылыми еңбектерге жалпылама шолу жасалып, аталмыш тілдік бірліктерді топтастыру ұстанымдары айқындалды. Этнолингвистика ғылымының бастау алуы, қалыптасу кезеңдері, қазақ және ағылшын тіл білімінде зерттелуі де осы тарауда баяндалды.

Пайдаланылған әдебиеттер

Зерттеу жұмысының дереккөздері ретінде қазақ тілінен Ө.Тұрманжановтың, М.Аққозиннің, Б.Ақмұқанованың, Ә. Диваевтың, П.Пантусовтың әр жылдары жарық көрген мақал-мәтелдер жинақтары, ағылшын тілінен Smith W. C, Cowie A.P., Mackin Rand Mc.Caig I.K., Taylor A., Whiting B.J., Seidl J., Me Mordie W., Ridout R. ,Witting C, Apperson G. L., Linda and Roger Flavell, A.B. Куниннің сөздіктері мен көркем әдеби шығармалар алынды. Сондай-ақ, тақырыпқа қатысты қазақ, ағылшын, орыс тілдеріндегі әдебиеттер, ғылыми еңбектер мүмкіндігінше қамтылды. Олардың ішінде фольклорға, тарихқа, этнографияға, этнолингвистикаға қатысты зерттеу жұмыстары мен ішінара ел аузынан жазылып алынған деректер бар.

Назар аударгандарынызга ^{GIF.ru}
РАХМЕТ!!!

